

ЛЕКСИЧНИЙ СКЛАД ТА ТИПОЛОГІЯ СЛЕНГУ: МОВОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Мірошник С. О.

Національний авіаційний університет

У статті визначено поняття сленгу як унікальної лексичної категорії, нелітературних емоційно забарвлених слів та словосполучень, які характеризуються фамільярним стилем та які зазвичай використовуються в розмовному мовленні. Описано результати наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних науковців щодо визначення поняття сленгу, його характеристик, лексичного складу та типології. Доведено, що нові сленгові одиниці, широко використовувани в мовленні молодих людей, потребують постійного вивчення та детального аналізу.

З'ясовано, що сленг складається зі слів і фразеологізмів, які виникли й спочатку використовувалися в окремих соціальних групах. Сленг віддзеркалює ціннісну орієнтацію цих груп. На основі здійсненого дослідження визначено, що елементи сленгу або швидко зникають із вжитку, або входять до літературної мови, що приводить до виникнення тонких стилістичних і семантичних різновидів. Розглянуто шість лексичних прошарків сленгу, запропонованих Л.С. Бурдіним, до яких належать: слова й висловлювання з яскраво вираженим фамільярно-розмовним забарвленням; слова й висловлювання, запозичені з різних жаргонів; протонародні слова й висловлювання; слова й висловлювання вульгарного характеру; запозичення з жаргону злочинного світу; діалектизми й провінціалізми. Проаналізовано групи сленгу, запропоновані Г. О. Судзіловським, а саме: загальноновживану і загальновідому лексику різного походження, яка має широку сферу вживання; вузьковживану лексику, що вживається у відносно вузькій сфері і пов'язана з різними соціальними групами. Визначено лексико-семантичні особливості сленгізмів. Досліджено розвиток семантичної структури сленгових лексем та їх типологію. Виявлено, що основним процесом, що приводить до розширення складу сленгових слів і висловів, є зміна значення слів загальнонародної лексики.

Ключові слова: типологія сленгу, сленг, сленгові прошарки, лексичні одиниці, лексико-семантичні особливості.

Miroshnyk S. O. Lexical composition and typology of slang: linguistic aspect. The concept of slang as a unique lexical category, non-literary emotionally colored words and phrases that are commonly used in spoken language is defined in the article. The results of scientific research of Ukrainian and foreign scientists on the definition of slang, its characteristics, lexical composition and typology are described. It has been proved that modern slang units, that are widely used in young people is speech, require constant study and thorough analysis.

It has been investigated that slang is composed of words and phraseological units that originated and were originally used in particular social groups. Slang reflects the value orientation of these groups. The research also shows that elements of slang either rapidly disappear from the literary language or are included into it, resulting in subtle stylistic and semantic varieties. Six lexical layers of slang introduced by L. S. Burdin have been observed: words and expressions with prominent familiar and informal coloring; words and expressions borrowed from different types of jargon; folk words and sayings; words and expressions of a vulgar nature; borrowings from the criminal world jargon; dialectisms and provincialisms. The following groups of slang introduced by H. O. Sudzilovskyi have been analyzed: common and well-known vocabulary of various origins, which has a wide scope of usage; a narrowly used vocabulary that is used in a more or less specific field and is associated with various social groups. Lexico-semantic peculiarities of slang lexical units have been determined. The development of the semantic structure of slang lexical units has been studied and their typology has been investigated. The main process that leads to the expansion of the composition of slang words and expressions is the change of meaning of words of common folk vocabulary.

Key words: slang typology, slang, slang layers, lexical units, lexico-semantic peculiarities.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Мова – це динамічна система, явище, що постійно змінюється та розвивається. Сленг постає унікальним внутрішньомовним явищем, яке безперервно запозичує лексичні одиниці з інших мовних підсистем і продукує нові лексичні одиниці для повсякденного вжитку. З огляду на це відбувається становлення поняття сленгу як унікальної лексичної категорії, що, своєю чергою, зумовлює потребу створення його типології. Актуальність вивчення англійського сленгу зумовлена, з одного боку, зростанням інтересу до мовних суб-

стандартів та швидкою змінюваністю лексичного складу сленгу, а з іншого – відсутністю ґрунтовних досліджень у цій царині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика сленгу є предметом постійного наукового пошуку. Різноманітним аспектам дослідження сленгу присвячені праці багатьох учених, серед яких І. Р. Гальперін [7], В. Г. Вілюман [6], В. В. Балабін [4], В. А. Хом'яков [13; 14; 15], В. Г. Чорнобай [16], С. А. Мартос [8], О. Є. Матюшенко [9] та ін. Зокрема, І. Р. Гальперін, В. В. Балабін, В. А. Хом'яков дають визначення поняттю «сленг» та характери-

зують його головні особливості [7; 4; 13; 14; 15]; В. Г. Вілюман досліджує способи утворення сленгізмів [6]; В. Г. Чорнобай простежує історію виникнення сленгу [16]; С. А. Мартос вивчає комунікативні аспекти сленгу [8]; О. Є. Матюшенко аналізує функціонування молодіжного сленгу [9]. У сучасному суспільстві відбуваються безперервні зміни, з'являються нові сленгові одиниці, широко використовуються в мовленні молодих людей, що потребують постійного вивчення та детального аналізу.

Формулювання мети і завдань дослідження. Мета статті – проаналізувати лексичний склад сленгових лексем та окреслити типологію сленгу на основі класифікацій, запропонованих в наукових розвідках вітчизняних та закордонних науковців. Реалізація поставленої мети передбачає виконання низки конкретних завдань:

1. Розглянути тлумачення сленгових лексем сучасними дослідниками та обґрунтувати лексико-семантичні особливості сленгізмів.

2. Простежити розвиток семантичної структури сленгових лексем та окреслити їх типологію.

3. Проаналізувати прошарки сленгових лексем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання лексичного складу сленгу нерозривно пов'язане з проблемою наукового визначення цього лінгвістичного явища. Саме тому відсутність загальноприйнятого визначення сленгу приводить до появи досить різних, іноді діаметрально протилежних поглядів на питання сленгу [4, 24]. Досить часто сленг також співвідносять з наближеними до нього поняттями, зокрема жаргонізмами, діалектизмами, арго, колоквіалізмами, вульгаризмами тощо, між якими не завжди вдається встановити чіткі межі.

Сленг – це дихання життя, це пласт лексики, що постійно оновлюється, це свідчення еволюції лексичного складу мови. На думку І. Р. Гальперіна, говорити про склад сленгу за умов відсутності визначення сленгу як родового явища не зовсім коректно, тому що за таких умов можна підвести під «сленг» будь-які лексичні, морфологічні, синтаксичні та фонетичні риси розмовного мовлення, що суперечать загальноприйнятим нормам літературного вживання, включаючи різноманітні неправильності мовлення [7, 108]. Сленг – це той прошарок лексики й фразеології, що з'являється у сфері живого розмовного мовлення як розмовні, емоційно забарвлені і часто образні неологізми, які легко переходять до сфери загальноновживаної літературної розмовної лексики [7, 109].

У різних словниках, пише І. Р. Гальперін, з поміткою «сленг» наводяться такі розряди слів і словосполучень:

- слова, які належать до злочинського жаргону;
- професіоналізми;
- розмовні слова (колоквіалізми);
- випадкові утворення (оказіоналізми);
- образні слова та вислови;
- контекстні значення слів, що виникли в результаті застосування окремих стилістичних прийомів (іронії, парафрази тощо);
- слова, утворені в результаті конверсії;
- аббревіатури;

- звичайні слова та словосполучення літературної англійської мови, що іноді відносять до сленгу;
- діалектизми.

Природно виникає питання: «А чи існує «сленг» взагалі як особливий прошарок у словниковому складі англійської мови?» – запитує І. Р. Гальперін [7, 109–112]. Адже головним процесом, який приводить до розширення складу сленгових слів і висловів є зміна значень слів загальнонародної лексики.

Л. С. Бурдін вважає, що лексика загального сленгу цілком складається зі слів, що раніше належали якому-небудь жаргону [5, 162–163]. В іншій роботі Л. С. Бурдін виділяє в лексиці американського сленгу шість лексичних прошарків:

1. Слова й висловлювання з яскраво вираженим фамільярно-розмовним забарвленням. Перший прошарок поділяється на такі групи слів: різноманітні скорочення: *hubby (husband), to keep bach* – «вести холостяцьке життя», *coke, frig (refrigerator)*; виклик, вигук: *yep-yes; nope; boy; Yee*; нові синоніми добре відомих слів; модні слова й висловлювання; іменні слова й висловлювання [5, 162–163].

2. Слова й висловлювання, запозичені з різних жаргонів. Другий прошарок американського сленгу становить група слів та висловів, що проникли з різних жаргонів: студентського, спортивного, біржового, військового, морського тощо.

3. Простонародні слова й висловлювання. Третій прошарок утворюють простонародні слова й висловлювання. Американський варіант англійської мови, на думку Л. С. Бурдіна, є більш уніфікованим. За відсутністю сталих історично утворених діалектів, будь-яке, не тільки лексичне, а й синтаксичне, фонетичне відхилення відносять до американського сленгу. Форми неграмотного мовлення автор також вважає просторіччям.

4. Слова й висловлювання вульгарного характеру. Четвертий прошарок американського сленгу включає слова й сполучення, що виражають відтінок непристойності, грубості, так званий "low slang". До цієї групи американського сленгу, на думку Л. С. Бурдіна, належать прізвиська на позначення різних національностей: *mick* – «ірландець»; *k'nuck* – «канадець»; *dinge, shine, nigger, coon, jig* – «чорномазий»; *krauts* – «капусники» німці»; *greaser* – «мешканець Південної Америки»; *dago* – «іспанець, португалець»; *wop* – «італієць»; *Ike (keki)* – «єврей» тощо.

5. Запозичення з жаргону злочинного світу. П'ятий пласт американського сленгу формують жаргони злочинного світу, в основному жаргони злодіїв і гангстерів. Під жаргоном злочинного світу автор має на увазі злочинський арго.

6. Діалектизми й провінціалізми. Шоста група – це слова й звороти, які існують у мові американців, що живуть в районі іноземних поселень: *patio* – «подвір'я»; *tamales* (з іспанської) – «їжа з кукурудзи»; *to go loco* (з іспанської) – «збожеволити»; *to kite* – «літати»; *amigo* (з іспанської) – «друг» [5, 162–163].

За М. В. Араповим, сленг складається зі слів і фразеологізмів, що виникли й спочатку викорис-

товувалися в окремих соціальних групах. Сленг віддзеркалює ціннісну орієнтацію цих груп. Ставши загальнозживаними, ці слова часто зберігають емоційний характер, хоча «знак» оцінки може змінитися. Елементи сленгу або швидко зникають із вжитку, або входять до літературної мови, що приводить до виникнення тонких стилістичних і семантичних різновидів. Тільки етимологічний аналіз встановлює зв'язок деяких слів літературної мови зі сленгом і виявляє типовий для сленгу характер метафори, яка лежить в основі номінації. Автор вважає, що широке зживання сленгу огрублює мову і суперечить нормам, культурі мовлення [1, 461].

Не менш суперечливим є питання класифікації та поділу сленгу на види.

Г. О. Судзіловський, мабуть, першим серед учених-германістів запропонував розділити сленг на дві групи:

- загальнозживану і загальновідому лексику різного походження, яка має широку сферу зживання.
- вузькозживану лексику, що використовується у відносно вузькій сфері і пов'язана з різними соціальними групами [12, 10–11].

В. Г. Вілюман також виокремив дві групи належних до сленгу слів:

- **Загальний сленг** – загальнозрозумілі, широко розповсюджені в розмовному мовленні образні слова й сполучення емоційного забарвлення, що знаходяться за межами літературної мови, претендують на новизну й оригінальність і слугують синонімами слів і сполучень літературної мови (*bed-sitter (bed-sitting room), bob (shilling), cucumber (dollar), chick (girl), booze (a drink, to drink liquor), knock-out drops (narcotics drops)*) [6, 47]. Загальний сленг є відносно стійким для певного періоду, хоча сленгізми легко переходять у колоквіалізми, а також взагалі зникають з вжитку. Слід також відмітити, що загальний сленг генетично і функціонально відрізняється від спеціального сленгу, оскільки утворюється з різних джерел. Визначною рисою загального сленгу також є його неоднорідність за ступенем наближення до фамільярно-розмовного мовлення, хоча в цілому сленг протистоїть йому як компонент просторіччя [13, 39].

- **Спеціальний сленг** – слова і словосполучення того чи того професійного жаргону [6, 47] (кокні, або діалект простих людей Лондону; світський жаргон; слова і вислови, прийняті у закритих навчальних закладах для дітей англійської аристократії; військовий сленг – *egg (a pilot, just a begginer), picture show (a fight), put in a bag (dead)*; кримінальний жаргон – *jug (a safe), kettle (a pocket watch), shamus, buttons (policeman)*; студентський жаргон – *to bug someone (to angry someone), cheese (an attractive girl), drip (flattery, sweet talk), smash (total failure)* [3, 267].

Можна зробити висновок, що сленг як родові поняття – це основний компонент просторіччя (норми другого рівня), який вміщує в собі, з одного боку, соціальні варіанти: кент і деякі близькі до кенту мовленнєві утворення (римованій сленг та ін.), професійні та корпоративні жаргони, а з іншого боку, – широко розповсюджену і загальнозрозумілу соціальну мікросистему, яка є досить неоднорідною за своїм генетичним складом і ступенем наближен-

ня до норми першого рівня і має яскраво виражений емоційно-експресивний оцінковий характер та своєрідний вокабуляр, у якому слова і вислови частіше за все імпліцитно передають насміх із соціальних, етичних, естетичних, мовних та багатьох інших умовностей та авторитетів [15, 75].

Не всі вчені погодилися з такими пропозиціями. Так, наприклад, І. Р. Гальперін критикував Г. О. Судзіловського за поділ сленгу на дві групи. «Таке визначення, – пише І. Р. Гальперін, – фактично знімає саму проблему «сленгу», оскільки «сленг» порівнюється зі словниковим складом мови. Г. О. Судзіловський змішує поняття «сленг», «жаргон», «розмовна лексика» та «просторіччя» [7, 108].

Відомий дослідник сленгу В. А. Хом'яков не тільки цілком підтримав теорію поділу сленгу на загальний і спеціальний, а й запропонував наукові визначення цих понять. Загальний сленг, на думку В. А. Хом'якова, – це відносно стійкий для визначеного періоду, досить поширений і загальнозрозумілий пласт лексики й фразеології в середовищі живого розмовного мовлення (іноді з фонетичними, морфологічними і синтаксичними особливостями), вельми неоднорідний за своїм генетичним складом і ступенем наближення до літературної мови, що має яскраво виражений емоційно-експресивний оцінювальний характер, часто є протестом-насміханням проти соціальних, етичних, естетичних, мовних та інших умовностей і авторитетів. Спеціальний сленг постає як специфічна лексика і фразеологія професійних говірок і соціальних жаргонів, а також аргументів злочинного світу [14, 75–76].

Слід відзначити, що особливе стилістичне забарвлення, особливу силу емоційної виразності сленг набуває тоді, коли він використовується не в певному обмеженому колі людей, а виноситься на більш широку арену – уживається людьми, які не мають безпосереднього стосунку до тієї чи тієї професії або соціальної групи [11, 80].

У межах спеціального сленгу виділяють численні його різновиди: військовий сленг, медичний сленг, молодіжний сленг, сленг рок-музикантів і студентів, сленг моряків і сленг художників [4, 28]. І. В. Арнольд також виокремлює сленг підлітків, університетський сленг, шкільний сленг, сленг ВПС, футбольний сленг, морський сленг тощо [2, 250]. Р. К. Міньяр-Белоручев згадує про космічний сленг: «Поверхове знайомство з ракетами, стартовими майданчиками, «космічним сленгом» поповнило мій запас російських термінів» [10, 6].

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. У результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що в сучасній лінгвістиці не існує єдиного підходу до визначення поняття сленгу. На думку більшості лінгвістів, сленг це – нелітературна лексика, яку використовують головню в усному мовленні і який притаманне певною мірою яскраво виражене фамільярне забарвлення.

За своїм утворенням сленгові лексеми та фразеологізми є неоднорідними. Основним процесом, що приводить до розширення складу сленгових слів і висловів, є зміна значення слів загальнонародної лексики тощо.

Сленгові лексеми завжди характеризуються особливим співвідношенням мовленнєвого значення і емоційного забарвлення. До того ж, виникаючи в усному мовленні, сленгізми є індикатором еволюції словникового складу будь-якої мови, серед іншого й американського варіанта англійської мови.

Подальші перспективи наукових розвідок у цьому напрямі можуть полягати в детальнішому вивченні лексичних прошарків сленгу, зокрема сленгу окремих соціальних груп, а також у дослідженні того, які саме елементи сленгу проникають до літературної мови, а які виходять із загального вжитку, та визначенні причин цих явищ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арапов М. В. Сленг : Языкознание. Большой энциклопедический словарь. Изд. 2-е. Москва : Большая российская энциклопедия, 1998. С. 461–462.
2. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. (на англ. яз.). Изд. 3-е, перераб. и доп. Москва : Высшая школа, 1986. 295 с.
3. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка (стилистика декодирования). Ленинград : Просвещение, 1981. 303 с.
4. Балабін В. В. Сленг у сучасній лінгвістиці: огляд літератури, присвяченої проблемам сленгу. Київ : Військ. ін-т Київського нац. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка, 2001. 62 с.
5. Бурдин Л. С. О соотношении general slang и special slang в современном английском языке. *Теория и практика лингвистического описания разговорной речи*. 1966. С. 162–163.
6. Вилюман В. Г. О способах образования слов сленга в современном английском языке. *Учёные записки ЛГПИ им. А. И. Герцена*. 1955. Т. III. 146 с.
7. Гальперин И. Г. О термине «сленг». *Вопросы языкознания*. 1956. № 6. С. 107–114.
8. Мартос С. А. Молодіжний сленг : комунікативний аспект. *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. Серія : Лінгвістика*. 2005. Вип. 2. С. 199–202.
9. Матюшенко Е. Е. Современный молодежный сленг: формирование и функционирование : автореф. дисс. на соиск. науч. степени канд. филол. наук : 10.02.01. Волгоград, 2007. 26 с.
10. Миньяр-Белоручев Р. К. Как стать переводчиком? Москва : Готика, 1999. 176 с.
11. Смирницкий А. И. Значение слова. *Вопросы языкознания*. 1955. № 2. С. 69–83.
12. Судзиловский Г. А. К вопросу о «сленге» в английской военной лексике. (Специфическая часть эмоционально окрашенного слоя английской военной лексики) : автореф. дисс. на соиск. науч. степени канд. филол. наук : 10.02.04. Калинин, 1954. 19 с.
13. Хомяков В. А. Введение в изучение сленга – основного компонента английского просторечия. Вологда : Вологодский гос. пед. ин-т, 1971. 101 с.
14. Хомяков В. А. Нестандартная лексика в структуре английского языка национального периода : дисс. ... д-ра филол. наук : 10.02.04. Ленинград, 1979. 394 с.
15. Хомяков В. А. О термине «сленг». *Вопросы теории английского и немецкого языков. Учёные зап. Ленингр. гос. пед. ин-та им. А. И. Герцена*. 1969. Т. 352. С. 65–76.
16. Чернобай В. Г. Сленг: історія виникнення, визначення поняття. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки*. 2014. Вип. 206. С. 76–81.